

Cipőfűzés és más konfliktusok

Berlin, 2019. március 10.

Kilencesztendőskoromban az óbudai zsidó fiúárvaházban nap mint nap ugyanabba a problémába ütköztem: a cipőmet kizárólag keresztöltéssel tudtam befűzni, márpedig horogöltés volt a kötelező, és szigorú nevelőnk külön felelőst bízott meg a lábbelik kinézetének ellenőrzésével, mielőtt a Zichy utcából csapatostul elindultunk volna a Kórház utcai állami iskolába. E stresszes hajnalokon, látván gyámoltalanságomat, évtársam, W. Tamás vett oltalmába, aki valóságos mestere volt a horogöltésnek. Tamás és öcsce, Gyuri mindaddig szoros baráti körömhöz tartozott, mígnem 1955 őszén nagyanyám kivett az árvaházból. Ekkor, mint megannyi más növendéktársamtól, tőlük is elváltak útjaim, s többükkel csak az utóbbi években, már az internet révén kerültem újra kapcsolatba. Másként alakult a dolog a W. testvérekkel. 1990 elején, nem sokkal azután, hogy megjelent az árvaházi időszakról szóló kisregényem, egyszer csak telefonon jelentkezett Gyuri. El-látogattam hozzá, és harmincöt éves távlatból felidézttük a régi szép időket. Engem főleg a külseje lepett meg: a gyerekkori csoportképeken valamennyien vékony dongájú, girhes kölyköknek látszunk, a viszontlátáskor viszont robusztus, erős férfit pillantottam meg. Kiderült, hogy több éve egy maszek kamionos céget vezet, és az ejtőernyős ugrás a hobbija.

88

Akkoriban már jórészt Bécsben éltem, bár gyakran jártam haza, és valamelyest részt is vettem a szépen kibontakozó közéletben. Egyszer meghívtak a Pécsi Liberális Klub esti rendezvényére. Az időpont nem volt túl szerencsés, mert másnap a legkorábbi vonattal kellett megérkezniem az osztrák fővárosba, azt pedig csak Pestről érhettem el. Megosztottam ezt a gondot Tamással, ő pedig nyomban tudott megoldást. Felhívta Gyurit, és megkérdezte, nem vinne-e el engem kocsival a mondott napon Pécsre, és hozna onnan vissza Pestre. Gyuri készséggel igent mondott, noha velem se találkoztam 1955 ősze óta. A hosszú oda- és visszaúton vele is mindenféléről beszélgettünk, ahogy a német mondja, „über Gott und die Welt”, azaz istenről és a világról. Már Budaörs körül járhattunk, amikor megkérdezte, tudom-e, miért vállalkozott erre a nehéz útra. Miért, kérdeztem vissza, mire ő: „Hálából a cukorka miatt.” Rögtön megértettem mindent.

Én, mint félárva, annak idején hétvégenként hazalátogathattam a Lenin körúti lakásba anyámhoz és nagyanyámhoz. Nagyanyám jól ismerte a cipőfűzés körüli hétköznapi bonyodalmakat, és úgy vélte, hogy W. Gyurit valamivel meg kell jutalmazni a segítőkészségéért. Vasárnap este, amikor elindultam a 33-as villamos megállójához, ami a Váci úton és az Árpád hídon át szinte belefutott az árvaház épületébe, mindig adott egy kis zacskónyi sava-

nyú cukrot, és a lelkemre kötötte, hogy egy darabot jutalomból okvetlenül kínáljak fel W. Tamásnak. „És akkor – egészítette ki a történetet W. Gyuri – Tamás szájába vette a savanyú cukrot, kettéharapta, és megfelezte velem.”

Nemrégiben a Facebookon – talán 75. születésnapja okán – belebotlottam W. Gyuriba, gratuláltam neki, és levelezésbe léptünk, ahogy mondani szokás, „priviben”. Mi több, fel is hívtam, talán mert lelkifurdalást éreztem vele szemben, hiszen azt az 1990-ben megtalált kapcsolatot életem későbbi fordulatai során nem ápoltam tovább. A terepere ugyanolyan kellemes volt, mint negyedszázaddal korábban, meg is beszélünk, hogy legközelebb, Pesten jártamban összejövünk. Így is lett volna, ha... Pár nappal később Tamás és fia is arról értesített, hogy Gyuri egy gerincműtét közben meghalt. A közösségi oldalon néhány részvétnyilvánításra bukkantam közvetlenül a születésnap gratulációk fölött. A volt árvaházaiak – vagyunk néhányan Magyarországon, Izraelben, Németországban és Kanadában – egy társukkal árvábbak lettek.

Meglehet, ha összeülnénk egy hosszabb beszélgetésre, hamar láthatóvá lennének a törésvonalak. Hogy mást ne mondjak, Köves Slomó és Heisler András játszi könnyedséggel megosztana bennünket. Ami engem illet, én inkább a Mazsihiszt preferálnám a Chabad helyett, de az a helyzet, hogy kicsit le vagyok kötelezve. Néhány évvel ezelőtt több egykori növendékkel együtt emléktáblát helyeztünk el annak az óbudai zsinagógának a falán, amelyben gyerekkorunkban, mint a feliraton olvasható, „hitéletünket éltük”, s amelynek kertje a játszóterünk volt. Köves rabbi nagyvonalúan támogatta igyekezetünket, sőt az avatás alkalmából még ünnepi ebédre is meghívta a társaságot. Ott a fröccs és a sólet mellett senki sem politizált – Netanjahu, Soros, Finkelstein és más közszerelőik neve szóba se került. Ehhez képest a közéleti fórumokon izraelita hazánkfiak fékezhetetlen hevességgel esnek egymásnak, mégpedig korántsem csak a különbözően, hanem a hasonlóan gondolkodók is. Voltaképpen minden Magyarországon élő vagy onnan elszármazott zsidó bátran mondhatja Adyval: „Kicsi országom, példás alakban. Te orcádra ütök.” E tekintetben tökéletesen asszimilálódtunk.

*

Nézem ezt a Maduro–Guaidó-párviadalt, immár két hónapja zajlik, akkor nyilvánította magát ideiglenes elnökké a polgári parlamenti ellenzék vezetője a hivatalban lévő szocialista államfővel szemben. Az ekként létrejött kettős hatalom csak fokozta a régóta tartó ínséget, inflációt, áruhiányt, s az utóbbi napokban az áramkiesések egész tartományokat borítottak sötétségbe. A határokon hosszú sorokban várakoznak a humanitárius javakat, élelmiszert és gyógyszert szállító kamionok, ám ezeket a határon fegyveres erővel feltartóztatják. A felállás egyelőre fele-fele arányt mutat: Maduro mögött áll a hadsereg és minden bizonnyal a tömeg jelentős része, Guaidót támogatja a parlamenti többség, a liberális média és ugyancsak rengeteg ember. A játszma e pillanatban döntetlen, de sokáig nem maradhat az. Nemzetközileg a helyzet még kacifántosabb: a szocialista oldal maga mögött

tudhatja Oroszországot, Kínát és Törökországot, a polgári ellenzék viszont az Európai Uniót, benne Németországgal, és ami még többet nyom a latban, az Egyesült Államokat. Ez utóbbi adott esetben, mondjuk nyomatékos meghívás esetén, akár katonai beavatkozásra is hajlamos lenne, nem először az Amerika-közi konfliktusok hosszú történetében. Márpedig ha ez bekövetkezne, újabb háborús tűzfészek keletkezne, felgyorsítva az USA és Oroszország között kiújult fegyverkezési versenyt.

Mindezt nem politikai szakértőként írom le, hanem olyan emberként, aki koránál fogva évtizedeken át tanúja lehetett hasonló konfrontációknak. Persze akkoriban a világ kétpólusú volt, és a helyettes háborúk a Közel-Keleten, Afrikában vagy Délkelet-Ázsiában valamelyest a két szuperhatalom ellenőrzése alatt dühöngtek, földrésünket alig érintették. Az atomóriások vetélkedése is inkább a rémület egyensúlyát tartotta fenn, Reagan és Brezsnyev egymás szemében kiszámíthatók voltak. Most azonban egyetlen mégoly erős állam sem szavatolhatja, hogy mikor, hol robban ki általa nem tervezett öldöklés, a harmadik világ nyomora közben roszakatag bárkákon eléri Európát, és belső konfliktusokat gerjeszt, amelyek átírhatják a kontinens politikai térképét. Mi pedig élünk egy félreeső, tízmilliós kisállamban, és sok más gond között attól tartunk, hogy a tudományos akadémia elnöke netán hamis kompromisszumot kötött az innovációs miniszterrel.

Persze, eszem ágában sincs lebecsülni a hazai bajokat, így a Brüsszellel való összezördülést sem. Hírlik, hogy Budapestre készül Manfred Weber, az Európai Néppárt frakcióelnöke, hogy tisztázza a magyar kormánnyal fennálló nézetkülönbségeket, még mielőtt a kereszténydemokrata internacionálé március 20-án a Fidesz esetleges kizárásáról szavazna. Ultimatív követeléseik egyike, hogy a magyar fél szüntesse be az EU elleni kampányt, amelyen Jean-Claude Junckernek, az Európai Bizottság elnökének Soros mellé történt kiplakátírozása értendő. Gondolom, feltételül szabták, hogy az eddigi tervektől eltérően Frans Timmermanst sem fogják pellengérré állítani. Vajon sikerül-e időben átragasztani a plakátokat? Ha igen, akkor Weber a ferihegyi repülőtértől a belvárosig vezető úton végiglejtve már nem azt fogja látni, amit én egy héttel ezelőtt, hanem szelíd óriásplakátokat, amelyek a családot és az anyaságot népszerűsítik, mondjuk, a bevándorlással mint népszaporulati tényezővel szemben.